

'MOEDERMOORD'

CHRIS DE STOOP

SCHRIJFT EEN FAMILIEDRAMA

'Ik heb heimwee naar het klooster van de Arme Klaren,' zegt Chris De Stoop (54) me in zijn huis in Wommelgem. Dáár, in Lier, heeft hij in één geut van zes maanden een boek geschreven. 'Ik heb het moeilijk om me weer aan te passen, het was daar een rustige, contemplatieve omgeving, die bij mijn onderwerp paste.'

Moedermoord' heet het boek, maar het gaat ook over een kindermoord en een zelfmoord. Het is een werk waar je nooit meer helemaal uit weggeraakt. 'Ieder huis heeft een verhaal, maar dit is een gruwelverhaal.'

De Stoop doopte de moordenaar uit zijn 'vertelling' Nadia Vonck, zelf noemde ze zich, aan het eind van haar mails, graag 'la chica de Belgica', het Belgische meisje dat voor Spanje gekozen had. Ook na haar dood slingeren er nog brokstukken van haar rond op het internet. Dit is er één, uit een lokale Spaanse krant, voorjaar 2003.

'Ik ben 28 en een Vlaamse, al voel ik me na zeven jaar Spanje in veel opzichten een Spaanse. De Spaanse levensstijl bevat me veel meer dan de Belgische, hier leeft men beter. Sinds kort zeg ik aan mijn vrienden in België: 'Als ik in België ben, ben ik op vakantie, want mijn thuis is in Spanje.' Hoe ik hier terechtgekomen ben? Na een zoektocht naar rust van vele jaren, mijn innerlijke stem achterna. In februari 1996 kwam ik voor de eerste keer werken in Spanje, op het heerlijke eiland Lanzarote: ik besloot in Spanje te blijven werken.'

Haar werk in de toeristische sector, legt ze uit in het artikel, ging na een jaar of vier vervelen, maar Spanje niet. In een afgelegen dorp begon ze een compleet nieuw leven. 'De beste beslissing die ik ooit genomen heb,' noemt ze die keu-

ze, want al gauw had ze een eigen boerderij gevonden 'om mijn droom helemaal waar te maken'. Daarbij hoorde ook een Spaanse man, en na enkele jaren een kind, een goedlachs dochtertje dat helemaal geïn- tegreerd was in het dorp.

Maar uit een droom ontwaak je. De relatie liep spaak, en zeven jaar nadat haar Spaanse geluk in druk was gegaan, haalde *la chica de Belgica* opnieuw de krant, met heel ander nieuws. Op een Valentijnsdag kwam haar ex hun kind bij haar ophalen – vader en dochter zouden naar het carnaval gaan. Hij vindt Nadia in de trapshal, opgehangen aan een meterslang touw. Ze draagt een pyjama die vol bloed zit. In de kinderkamer treft hij het lijk aan van de moeder van zijn ex, die uit België op bezoek was. Ze ligt netjes ingestopt, maar heeft snijwonden aan het hoofd en in de keel. Dochtertje Eva ligt in de ouderlijke slaapkamer, in bed tussen de knuffels Konijn en Zebra en haar pop, maar wel met bloed op de pyjama – gewurgd. De hele straat kan de man horen: 'Por qué? Por qué?' Marcelo heet hij in het boek, want de namen van de betrokkenen en sommige plaatsen zijn veranderd. 'Maar,' zegt De Stoop, 'de feiten zijn helaas echt gebeurd; alles is gebaseerd op documenten.'

PRINCE

Het verhaal is bij De Stoop komen aankloppen, al kort na de feiten.

Chris De Stoop «Twee vrouwen zijn naar mij toe gekomen, zoals in de voorbije jaren al honderden mensen mij zijn komen vragen om hun verhaal te boek te stellen. Ik ben daar nooit op ingegaan, dit keer wel. De ene vrouw was een kennis van Nadia, de andere was Nicky, haar negen jaar oudere zus. Nicky wou dat ik me over het verhaal boog omdat ze antwoorden hoopte te vinden op haar eigen vragen. Ze had al een jaar of tien geen contact meer gehad met haar zus, maar wou precies weten wat er gebeurd was. Ook omdat ze niet kon geloven dat Nadia haar eigen kind had gedood; Nicky was ervan overtuigd dat hun moeder dat gedaan had, zij wist hoe hard die kon zijn.»

HUMO **Waarom wou je dit verhaal wel neerschrijven?**

De Stoop «Ik wist niet of er een boek in zat, maar ik dacht dat ik Nicky kon helpen. Stel je voor: bij-

na twintig jaar was ze van haar familie afgesneden, en dan kreeg ze opeens te horen dat iedereen was uitgeroeid. Natuurlijk ga je dan op zoek. Ze heeft de gebeurtenissen voor een flink stuk kunnen reconstrueren door Nadia's mailadressen en gsm-pincodes te kraken en te googelen. Ze wou ook absoluut het hele dossier zien, álles weten: welk mes, welke bijl? Elke expert zal je zeggen dat zoiets nodig is, anders blijven die dingen voor de rest van je leven door je hoofd spoken.»

HUMO **Het gaat om een zelfmoord, een kinder- en een moedermoord. Maar alleen die laatste haalde de titel.**

De Stoop «Vanaf dag één, waarschijnlijk ook door mijn eerste gesprek met Nicky, stond voor mij vast: de moedermoord staat centraal, de moeder ligt aan de oorsprong van dit drama.»

die kloppen heel erg: 'Maybe I'm just like my father too bold / Maybe you're just like my mother / She's never satisfied / Why do we scream at each other?' Is dat niet onze grootste vrees: dat we maar een kopie zijn van onze ouders, dat we geen eigen persoonlijkheid hebben? Nadia en Nicky mochten niet zijn wie ze waren, en dat is het ergste wat je je kinderen kan aandoen.

»Lang vóór er doden vielen, zei Nicky mij, was dát het echte familiedrama bij ons: liefdeloos geboren worden om liefdeloos op te groeien. Als klein kind al wist ze dat ze ongewenst was. En als ze er dan toch moest zijn, was ze beter een jongen geweest.»

HUMO **Nicky bracht het verhaal aan, maar in de loop van haar onderzoek moest ze ironisch genoeg vaststellen dat ze er zelf helemaal uit weggeschreven is: ze ontbreekt**

De Stoop «Niemand heeft het recht om te beslissen over het leven van een ander, in die zin sta ik absoluut niet achter wat ik Nicky daar laat zeggen. Maar ik heb wel de empathie om mee te gaan in haar worsteling.

»Zeker in de journalistiek zijn er velen die ervan uitgaan dat mensen slecht zijn tot het tegendeel is bewezen. Ik ga uit van het omgekeerde: dat mensen goed zijn tot het tegendeel is bewezen. En hoewel die moeder het tegendeel wel degelijk bewezen heeft, wil ik ook in haar geval achterhalen waar die slechtheid en hardheid vandaan kwamen.»

HUMO **En dan kan je teruggaan tot haar geboorte.**

De Stoop «Haar vader heeft ze nooit gekend: in volle oorlog heeft die haar moeder zwanger achtergelaten en is omgekomen. De armoe-

'Kinderdodingen gebeuren meestal uit liefde'

HUMO **'De moeder': zo heet ze ook meestal in het boek, zoals er ook altijd weer sprake is van 'de vader'.**

De Stoop «Om de kille afstandelijkheid van die twee te benadrukken, ja. De vader was totaal afwezig, zijn principe was: ik breng het geld binnen, de opvoeding is iets voor de moeder. De kinderen straffen, dat was zijn enige taak, en dat deed hij tamelijk gewelddadig. Nicky zei me dat hij haar soms zo hard in het gezicht sloeg dat het snot haar uit de neus vloog. En daarnaast had hij die zeer kille moeder. Ze toonde geen enkele affectie, regeerde als een generaal over dat gezin.

»Ik gebruik een motto van Prince, mijn grootste idool – hij is net zo oud als ik, ik ken hem van zijn vroegste platen. Het zijn enkele regels uit 'When Doves Cry', en

in de afscheidsbrieven van haar zus, en haar moeder heeft haar de facto ontferd.

De Stoop «Aanvankelijk waren Nadia en Nicky heel close, 'bondgenoten'. Ze trostseerden met z'n tweeën die autoritaire ouders, maar dat stopte toen Nicky op haar achttiende wegliep. En toen Nadia voor haar moeder koos, werd het contact tussen de zussen helemaal verbroken.

»Vervolgens heeft die moeder Nicky volledig uit haar leven gebannen. Bijna niemand uit haar omgeving wist dat Nadia nog een zus had. Dat is typisch voor zo'n controlefreak. Er zijn maar twee oplossingen: de complete onderwerping of de complete breuk.»

HUMO **Je ventileert de opinie van Nicky dat haar moeder de dood kreeg die ze verdiende. Kan iemand zo slecht zijn dat dat klopt?**

de waarin ze is opgegroeid heeft haar voor het leven getekend. Haar villa in de rand van Antwerpen zat volgestouwd met noodrantsoenen: overleven was een obsessie. Door haar jeugd is ze ook hard van karakter geworden.»

HUMO **En daar kwam nog eens een ongelukkig huwelijk bovenop.**

De Stoop «Op haar achttiende werkte ze als barmeisje en werd ze door haar man opgepikt; de schoonfamilie heeft haar nooit aanvaard. Ik kon een lange brief van haar aan haar man lezen waarin ze hem verwijt dat de laatste vijfentwintig jaar van hun huwelijk een hel voor haar waren: 'Jij en je familie hebben me vanbinnen kapotgemaakt.'»

HUMO **Ze was lid van het Vlaams Belang. Was dat belangrijk voor haar?**

► **De Stoop** «Zeker, anders hadden al die gesigneerde boeken van **Filip Dewinter** en **Filip De Man** niet in haar kast gestaan. Bij verkiezingen stonden het bord en de vlag van de partij in haar gazon. En in elke discussie begon ze over haar lidmaatschap van het Vlaams Belang en haar afkeer van vreemdelingen, die ze 'onderontwikkelde mensen' noemde.»

UIT LIEFDE

HUMO **Liet iets in het leven van Nadia vermoeden dat het op zo'n drama zou uitlopen?**

De Stoop «Nadia was constant op zoek naar zichzelf, zoals een puber, en dat bleef zo tot op de allerlaatste dag van haar leven. Ze beseftte dat de te strakke band met haar moeder het fundamentele probleem was, maar tegelijk kon ze zich niet losmaken. Ze probeerde het wel: door op haar eenentwintigste als reisgids op Lanzarote te gaan werken, door zich met een Spaanse man in een dorpje te settelen. Maar op het moment dat alles in de plooi lijkt te vallen, gaat haar leven toch weer wankelen en beslist ze om een kind te krijgen, 'om zich bezig te kunnen houden', zoals ze zelf aan iemand mailde.

»En uiteindelijk wordt haar wereld toch weer gerecupereerd door haar moeder, die haar vanaf het eerste jaar op Lanzarote al achtervolgd had. Tegen het einde zie je heel duidelijk dat Nadia haar eigen leven opgeeft. Een tijdlang leidt ze zelfs een dubbelleven: ze is zowel gedomicilieerd bij haar moeder als bij haar partner in Spanje, ze heeft haar dochter hier én ginder aangegeven – echt een schizofrene toestand. Haar moeder zit weer aan het roer, doordat ze al haar bezittingen op naam van Nadia zet, maar wel de controle houdt als volmachtouder of vruchtgebruiker. Zo weet ze Nadia niet alleen emotioneel, maar ook financieel aan zich te binden. En Nadia laat het gebeuren, gaat daarin mee, het is een wederzijds proces.»

HUMO **Het lijkt een spiraal waar ze niet meer uit weg kon.**

De Stoop «In haar laatste maanden zocht Nadia hulp in psychologische centra. Ze kreeg er te horen dat ze depressief was, ze nam antidepressiva. Als je haar gedrag aan psychiaters voorlegt, zeggen die: borderline. Haar extreme stemmingswisselingen, haar verwar-

ring, haar tegenstrijdige beslissingen wijzen daar allemaal op. Al die pogingen om van haar moeder weg te geraken, waren uiteindelijk uitgemond in de totale overgave: het zijn twee aspecten van dezelfde persoon die zo moeilijk te verzoenen waren dat het tot een fatale ontknoping – moord, zelfmoord – moest komen. Punt.

»De eerste oorzaak van zo'n familiedrama, zeggen de experts, is gewoonlijk een psychische problematiek. Maar er komt bijna altijd een voedingsbodem bij: een maatschappelijke druk die het psychische probleem verergert. En die was er meer dan genoeg in het geval van Nadia. Sinds een jaar had ze geen werk meer, in Spanje was het intussen volop crisis. Ze solliciteerde tientallen keren per week, maar zelfs voor iemand met haar troeven was het onmogelijk om nog werk te vinden. Sinds een jaar was haar relatie ook afgelopen, ze stond er alleen voor. Bovendien had ze geen thuis meer. Ze was helemaal uitgekeken op haar omgeving: de rust en de onthaas-

»En dat was inderdaad de druppel te veel. De moeder stelde haar dochter voor een ultimatum: als je Eva bij haar papa laat, zet je geen voet meer in m'n huis. Daarmee dreef ze alles op de spits: Nadia belandde in een toestand van bewustzijnsvernaauwing waarin zelfs de grootste ongerijmdheden logisch gaan lijken. Ze maakt geen onderscheid meer tussen zichzelf en haar dochter, ziet die haast als een fysiek verlengstuk van zichzelf. Ze kan haar dochter niet achterlaten met al die problemen: om haar te beschermen, redeneert ze, moet ze haar dus doden. Kinderdodingen gebeuren meestal uit liefde, uit altruïsme, maar zelden gaat het om egoïsme of wraak.»

SORRY

Als Nicky uiteindelijk het hele gerechtsdossier in handen krijgt, moet ze onder ogen zien dat er geen twijfel bestaat over de volgorde van de moorden: haar zus heeft eerst haar moeder gedood met een bijl, en daarna haar eigen

»Dat vat toch alles samen? Enerzijds is er die overkill aan geweld: jarenlang geblokkeerde emoties die opeens vrijkomen. Anderzijds wil ze postuum toch dat het geweten is hoe goed ze was voor haar moeder en dochter. Vandaar die twee felrode harten midden in de gruwel. Waarschijnlijk kwamen ze uit de speelgoeddoos van Eva. Je durft je toch niet voor te stellen dat ze die met voorbedachten rade gekocht heeft?»

HUMO **Wie weet, want ook dat maakte het dossier duidelijk: het waren koelbloedige, zorgvuldig geplande moorden.**

De Stoop «Ook dat was een klap voor de direct betrokkenen: dat het niet om een ontspoorde ruzie ging, maar allemaal voorbereid was. Misschien was Nadia er al jaren mee bezig in haar fantasie, en is het plan concreter geworden in de laatste drie, vier maanden – de periode waarin ze, zo realiseert men zich achteraf, veel signalen heeft uitgestuurd dat ze er een einde aan wou maken.»

HUMO **Had Nadia haar eigen dochter niet vermoord, dan had haar ex-man haar as wel willen uitstrooien. Maar dat is er dus nooit van gekomen.**

De Stoop «De urne staat nog altijd naast de tv bij Nicky, dat klopt. Dat stoort ook niet. Telkens als ik met Nicky ga praten, zitten we daar naast de as van haar zus. Maar 't is duidelijk dat het voor Nicky en voor Nadia's ex een enorm verschil zou gemaakt hebben als Eva niet door Nadia was vermoord, maar door de moeder. Nu wil die man niks meer met Nadia te maken hebben, alle deuren zijn gesloten.»

HUMO **Bleef zijn deur ook voor jou gesloten? Ik heb in het boek geen echo's gevonden van zijn visie op het drama.**

De Stoop «Ik heb er doelbewust voor gekozen het boek tot de vrouwen te beperken, het moest het verhaal zijn van de twee zussen en hun moeder. Al de rest heb ik weggelaten. Dat er een boek van zou komen, heb ik pas na een jaar begrepen, toen ik inzag dat ik het verhaal via Nicky moest vertellen. De zoektocht van die eigenzinnige vrouw was heel interessant voor me: de verwerking, de rouw, de worsteling.

»De vraag naar het waarom, de vraag die Nadia's ex-man zich stelt, kan ik niet beantwoorden. Maar via Nicky kan ik er toch een vrij posi-

'ZE ZIJN ALLE DRIE IN PYJAMA GESTORVEN'

ting die haar hadden aangetrokken, verfoeide ze intussen. Ze wist absoluut niet meer of ze dáár of in Antwerpen wilde wonen.»

HUMO **Als ze terugkeerde, dreigde ze haar kind te verliezen: was dat de druppel die de emmer deed overlopen?**

De Stoop «Haar moeder had het plan opgevat om Eva te ontvoeren: ze zou het vliegtuig nemen, met een huurwagen haar kleinkind van school halen en meteen met haar naar België vliegen. Maar Nadia wilde er niks van weten. Ze had het Haags Kinderontvoeringsverdrag bestudeerd en vond het te riskant. Ze wilde haar dochter ook niet ontwortelen. Nadia was er zelf mentaal klaar voor om haar dochter achter te laten, maar haar moeder accepteerde dat niet.

kind verstikt. Vervolgens heeft ze zich verhangen. Op de trap heeft ze nog een briefje vastgeprikt dat haar dochter nooit zal kunnen lezen: 'Ik wilde niet dat je zonder vader of moeder zou moeten leven, daarom neem ik je met mij mee, omdat ik van je hou.' Er lag ook een afscheidsbrief in huis, met als slot: 'Het spijt mij erg.'

HUMO **Je hebt het hele dossier mee bekeken, gruwelijke foto's inclusief. Wat heeft je het meest gefraspeerd?**

De Stoop «Ze sterven alle drie in pyjama, heel huiselijk. Zowel haar moeder als haar dochter heeft Nadia schattig ingestopt. En je kunt het niet geloven, maar het is zo: op de linkerschouder van moeder én kind legde ze een groot kitscherig hart van karton!

Chris De Stoop:
'Toen ik inzag dat ik dit familie-drama boven de sensationele feiten uit kon tillen – door het als een metafoor van onze samenleving te zien – wist ik: dit is mijn soort verhaal.'

keld, een bijzondere kwetsbaarheid.

»Vier: als er dán een nieuw verlies dreigt – in het geval van Nadia de nakende scheiding van haar kind – kan het gevaarlijk worden. Als die vier elementen samenkomen, zegt Verheugt, en er worden signalen gegeven, dan heb je serieuze risicogezinnen, en zou je eigenlijk preventief moeten kunnen ingrijpen. In extreme gevallen: de kinderen tijdelijk laten weghalen, of de persoon in kwestie laten opnemen. Zoiets gebeurt natuurlijk niet gauw, maar dat het kán is een te onthouden les. Het is belangrijk om alarmsignalen ernstig te nemen en checklists op te stellen. Er zou een soort observatorium moeten komen waar al die gegevens worden verzameld, want nu weet de ene hulpverlener vaak niet wat de andere doet.»

HUMO Is het maar een indruk of neemt het aantal familiedrama's toe?

De Stoop «Niemand kan dat met cijfers staven, maar Vlaanderen scoort hoe dan ook hoog: tientallen gevallen per jaar – veel meer dan in Nederland.

»Wat zeker meespeelt is dat wij binnenvetters zijn, we kroppen alles op. Ook Nadia deed dat, en werd er uiteindelijk het slachtoffer van. Nicky zegt vandaag dat haar moeilijke karakter haar gered heeft. Zij heeft haar haat tegen haar moeder kunnen uiten en uitleven, heeft de bruggen verbrand.

»Maar volgens mij is het niet alleen een kwestie van karakter: het heeft ook te maken met onze nouveau riche-mentaliteit, en een maatschappij in crisis. Vlaanderen is op korte tijd geëvolueerd van één van de armste regio's van Europa tot één van de rijkste, en de mentaliteit is navenant gewijzigd: we hechten veel belang aan status, stralen succes en voldaanheid uit, maar ook bekrompenheid, en een gebrek aan openheid. De mindere kantjes stoppen we weg achter vier muren, en dan kan het fout lopen.

»Toen ik inzag dat ik dit familiedrama boven de sensationele feiten uit kon tillen – door het in een context te plaatsen, door het als een metafoor van onze samenleving te zien – wist ik: dit is mijn soort verhaal. En dan ben ik niet meer te houden.»

Mark Schaevers
Foto's Marco Mertens

► tief einde aan geven: mét haar kan ik besluiten dat je de dingen alleen maar kunt aanvaarden. Wat moet je anders doen dan doorgaan met de meest banale dingen, de hond uitlaten, de kachel aansteken? Er is een krater in Nicky's leven geslagen: soms staat ze er vlakbij, soms vergeet ze 'm even, maar hij zal er altijd zijn, tot het einde van haar dagen.

»Ik geloof dat Nicky de eerste fase van noodzakelijke aanvaarding achter de rug heeft. Ze verlegt haar focus en is nu bezig met de strijd tegen dodelijke motorongevallen die te maken hebben met slecht aangelegde wegen. Zo kan ze mensenlevens redden.»

ALARM

HUMO Had Nicky haar verhaal niet zelf kunnen doen in talkshows?

De Stoop «Nee, dat wil ze niet. En ik heb op geen enkel moment overwogen om dit verhaal als pure non-fictie te brengen, het had een fictief laagje nodig. Ik moest sowieso veel zaken veranderen of weglaten – na-

men, plaatsen, herkenbare dingen. Ik voel dat niet als een beperking aan, integendeel. Ik wil het over de emoties hebben, de existentiële vragen, en dan kom ik niet ver genoeg met journalistieke middelen. Ik ga uit van de feiten, maar in fictie kan ik die in een verband plaatsen, een betekenis geven. Ik kan me ook dieper in de personages onderdompelen. Door te opereren in het tussengebied tussen fictie en non-fictie, meen ik *the best of both worlds* te kunnen combineren: de echtheid en de authenticiteit van journalistiek, en de fantasie en de empathie van fictie.»

HUMO Hoe kan het eigenlijk dat de media nauwelijks over dit familiedrama bericht hebben?

De Stoop «Enkele treinen zijn dezelfde dag tegen mekaar gebotst: daarbij vielen zo veel doden dat dit andere drama aan bijna alle journalisten is ontsnapt. Een paar mensen hebben erover geschreven, maar ook die zijn er daarna niet op doorgegaan. Het was ver van ons bed gebeurd, en het is geen zaak voor

de Belgische justitie geworden. En voor de Spaanse pers ging het maar om Belgen, en die waren allemaal dood.»

HUMO Is 'Moedermoord' ook een vertelling met een moraal?

De Stoop «Ik zou het geen moraal noemen, maar het boek kan wel veel mensen van nut zijn. Omdat zo'n drama letterlijk overal kan gebeuren, daar ben ik heilig van overtuigd.

»Ik ben in Amsterdam gaan praten met de hoogleraar **Toon Verheugt**, die een boek heeft geschreven over ouders die hun kinderen hebben gedood – meestal zijn dat moeders. Een aantal elementen zie je altijd weer terugkomen.

»Eén: meer dan twee derden van die daders hebben zich als kind niet aan hun ouders kunnen hechten en zijn zelf fysiek, psychisch of seksueel misbruikt.

»Twee: er is sprake van een onverwerkt trauma door een verlies, een sterfgeval of een scheiding.

»Drie: die mensen hebben een psychische problematiek ontwik-